

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים

The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

דניאל
ג'ליון ד'

דניאל פרק ג'

כט ומנִי שִׁים טַעַם דִּי כְּלֵעַם אֲמָה וּלְשׁוֹן דִּי־יֹאמֵר שְׁלוֹ עַל אֱלֹהֵהוֹן דִּי־שְׂדֵרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדָּא נְגֹאָא הַדְּמִין יִתְעַבְדַּא וּבִיתָהּ נְגֹלִי יִשְׁתַּמְנָה כְּלִי־קַבֵּל דִּי לֹא אֵיתִי אֱלֹהֵי אַחֲרֵי דִי־יִכְּלֵל לְהַצֵּלָה כְּדָנָה:

מצודת ציון: שְׁלוֹ - שגגה ומשגה, כמו (שמואל ב' ז') "עַל הַשֵּׁל".

מצודת דוד: ומנִי שִׁים טַעַם דִּי כְּל עַם אֲמָה וּלְשׁוֹן דִּי יֹאמֵר שְׁלוֹ עַל אֱלֹהֵהוֹן דִּי שְׂדֵרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדָּא נְגֹאָא - וממני נעשה גזרת אומר, אשר כל עם ולשון אשר יאמר לתלות דבר שגגה ומשגה על האלהים של חנניה מישאל ועזריה. **הַדְּמִין יִתְעַבְדַּא וּבִיתָהּ נְגֹלִי יִשְׁתַּמְנָה** - אזי יעשה גופו לנתחים, וביתו יושם לאשפה ולמקום נוול. **כְּלִי קַבֵּל דִּי לֹא אֵיתִי אֱלֹהֵי אַחֲרֵי דִי יִכְּלֵל לְהַצֵּלָה כְּדָנָה** - בעבור אשר לא יש אלוה אחר אשר יכול להציל כהצלה הזאת.

לז בַּאֲדִינוּ מַלְכָּא הַצֵּלַח לְשְׂדֵרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדָּא נְגֹוּ בְּמַדְיַנְתָּא בְּבָבֶל:

מצודת דוד: בַּאֲדִינוּ מַלְכָּא הַצֵּלַח לְשְׂדֵרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדָּא נְגֹוּ בְּמַדְיַנְתָּא בְּבָבֶל - אז המלך הצליח לחנניה מישאל ועזריה במדינת בבל, ורצה לומר: המשילם ממשל רב בכל המדינה.

לא וְלִשְׁנַיָא דִּי־דִּנְרֵינוּ בְּכָל־אַרְעָא שְׁלַמְכוֹן יִשְׁגָּא:

מצודת ציון: יִשְׁגָּא - יתגדל ויתרבה, כמו (תהילים צ"ב יג) "כְּאֲרוֹז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה".

מצודת דוד: וְלִשְׁנַיָא דִּי־דִּנְרֵינוּ בְּכָל־אַרְעָא שְׁלַמְכוֹן יִשְׁגָּא - עתה יחל לספר דברי האגרת אשר כתב נבוכדנצר לכל העמים, וראשית הדברים היו: נבוכדנצר מלכא לכל עממיא וגו' אשר שוכנים בכל הארץ,

דניאל פרק ג'

כד וּמִתְכַּנְשִׁין אַחְשַׁדְרַפְנֵיָא סַגְנֵיָא וּפְחֹתָא וְהַדְּבָרֵי מַלְכָּא תַּזְנוּ לְגַבְרֵיָא אֱלֹהֵי דִי לֹא־שִׁלְטַא נֹרָא בְּגַשְׁמֵהוֹן וְשַׁעַר רְאִשְׁהוֹן לֹא הִתְתַּרְךָ וְסַרְבְּלִיהוֹן לֹא שָׁנוּ וְרִיחַ נֹור לֹא עָזַת בְּהוֹן:

מצודת ציון: בְּגַשְׁמֵהוֹן - בגופם, כי "וְשִׁבְטָא לְגֹוֹ קְסִילִים" (משלי כ"ג) תירגם יונתן "וְשִׁבְטָא לְגֹוֹשְׁמִיָהוֹן דְּסַכְלִי". **הִתְתַּרְךָ** - ענינו שריפה, כמו (משלי י"ב כז) "לֹא יִתְרַוֶּךְ רְמִיָה". **עָזַת** - עברה, כמו (איוב כ"ח ח) "לֹא עָדָה עָלָיִי שְׁחַל".

מצודת דוד: וּמִתְכַּנְשִׁין אַחְשַׁדְרַפְנֵיָא וּגֹוֹ וְהַדְּבָרֵי מַלְכָּא - ונאספו אחשדרפניא וגו' ויועצי המלך. **תַּזְנוּ לְגַבְרֵיָא אֱלֹהֵי דִי לֹא שִׁלְטַא נֹרָא בְּגַשְׁמֵהוֹן וְשַׁעַר רְאִשְׁהוֹן לֹא הִתְתַּרְךָ** - וראו את האנשים האלה אשר לא שלט האש בגופם, ושער ראשם לא נשרף ונחרך. **וְסַרְבְּלִיהוֹן לֹא שָׁנוּ וְרִיחַ נֹור לֹא עָזַת בְּהוֹן** - וסרבליהוֹן לא נשתנו מן האש, ואף ריח אש לא עברה בהם.

כה עֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וַאֲמַר בְּרִיךְ אֱלֹהֵהוֹן דִּי־שְׂדֵרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדָּא נְגֹוּ דִּי־שִׁלְטַח מַלְאָכָה וְשִׁינְבַּא לְעַבְדֵיהִי דִי הִתְרַחֲצוּ עֲלוּהִי וּמַלְתָּ מַלְכָּא שְׁנִיו וַיִּתְּבוּ גַשְׁמֵהוֹן דִּי לֹא־יִפְלְחוּן וְלֹא־יִסְגְּדוּן לְכָל־אֱלֹהֵי לְהֹן לְאֱלֹהֵהוֹן:

מצודת דוד: בְּרִיךְ אֱלֹהֵהוֹן דִּי שְׂדֵרְךָ מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדָּא נְגֹוּ דִּי שִׁלְטַח מַלְאָכָה וְשִׁינְבַּא לְעַבְדֵיהִי דִי הִתְרַחֲצוּ עֲלוּהִי - ברוך אלהיהם של חנניה מישאל ועזריה, אשר שלח מלאכו והציל את עבדיו אשר בטחו עליו. **וּמַלְתָּ מַלְכָּא שְׁנִיו וַיִּתְּבוּ גַשְׁמֵהוֹן דִּי לֹא יִפְלְחוּן וְלֹא יִסְגְּדוּן לְכָל־אֱלֹהֵי לְהֹן לְאֱלֹהֵהוֹן** - ודבר המלך בטלו ושנו, ומסרו גופם אשר לא יעבדו ולא ישתחוו לשום אלוה כי אם לאלהיהם.

החלום הנראה בהמוח אשר בראש, וכפל הדבר פעמים ושלוש, והיא דרך מליצה לחזק הדבר ולהגדיל הענין.

ג ומני שים טעם להנעלה קדמי לכל חכימי בבל דיי־פֿשר חלמא יהודענני:

מצודת דוד: ומני שים טעם להנעלה קדמי לכל חכימי בבל - וממני נעשה גזרת אומר להכניס לפני את כל חכמי בבל. דיי פֿשר חלמא יהודענני - אשר יודיעו לי פתרון החלום.

ד באזינו עליו חרטומא אשפלא פשדאי וגזריא וחלמא אמר אנה קדמיהון ופשרה לא־מהודעין לי:

מצודת דוד: באזינו עליו חרטומא וגוי - אז נכנסו החרטומים וגוי. וחלמא אמר אנה קדמיהון ופשרה לא מהודעין לי - ואמרת לפנייהם החלום, ולא הודיעו לי הפתרון.

ה ועד אחריו על קדמי דניאל דיי־שמה בלטשאצר פשם אלהי ודי רוח־אלהיו קדישין בה וחלמא קדמוהי אמרת:

מצודת דוד: ועד אחריו על קדמי דניאל דיי שמה בלטשאצר פשום אלהי - ועד באחרונה נכנס לפני דניאל, אשר שמו בלטשאצר כשם אלהי. ודי רוח אלהיו קדישין בה וחלמא קדמוהי אמרת - אשר בו רוח אלהים קדושים, ואמרת החלום לפניו.

ו בלטשאצר רב חרטומא דיי אנה ידעת דיי רוח אלהיו קדישין בך וכל־רז לא־אנס לך חזני חלמי דיי־חזנית ופשרה אמר:

מצודת ציון: אנס - ענינו הכרח וניצוח, ועל שם זה נקרא הגולן אנס.

מצודת דוד: בלטשאצר רב חרטומא דיי אנה ידעת דיי רוח אלהיו קדישין בך וכל רז לא אנס לך - וכה אמרת לו: אתה בלטשאצר שר החרטומים, אשר אני יודע אשר רוח אלהים קדושים בך, וכל סוד לא ינצח אותך להיות קשה ממך לבל תדעהו. חזני חלמי דיי חזנית ופשרה אמר - אגיד לך מראות החלום אשר ראיתי, ואמור אתה הפתרון.

לכולכם יאמר שלומכם יתרבה ויתגדל.

ז אתיא ותמהיא די עבד עמי אלהא עלאה שפר קדמי להחזיה:

מצודת ציון: שפר - נאה ויאה, כמו (בראשית מ"ט כא) "אמרי שפר".

מצודת דוד: אתיא ותמהיא די עבד עמי אלהא עלאה - האותות והמופתים התמוהים אשר עשה עמי אלהים עליון. שפר קדמי להחזיה - יאה ונאה לפני להגיד ולספר.

ח אתוהי פמה רברבין ותמהוהי פמה תקיפין מלכותה מלכות עלם ושלטנה עם־דר ודר:

מצודת ציון: פמה - הוא כענין מאד, ובדברי רבותינו ז"ל (כתובות ק"ג:) "פמה גדולים מעשה חייא".

מצודת דוד: אתוהי פמה רברבין ותמהוהי פמה תקיפין - אותותיו מאוד גדולים, ומופתיו התמוהים מאוד חזקים. מלכותה מלכות עלם ושלטנה עם דר ודר - מלכותו מלכות עולמים, וממשלתו עם כל הדורות, רוצה לומר: בזמן כל הדורות.

ט אנה נבוכדנצר שלה הוית בביתי ורענן בהיקלי:

מצודת ציון: ורענן - ענינו לחות ורטיבות, כמו (תהלים צ"ב טו) "דשנים ורעננים".

מצודת דוד: אנה נבוכדנצר שלה הוית בביתי ורענן בהיקלי - זהו תוכן סיפור האגרת, ואמר: הנה אני נבוכדנצר בשלוה הייתי בביתי, ורטוב ומלוחלח בהיכלי. ועל שבהחלום אשר יספר בענינו נמשל הוא אל האילן, לזה אחז בלשון שאלה מליצת שבח וטובת האילן.

י חלם חזית וידחלנני והרהרין על־משכבי וחזני ראשי יבהלונני:

מצודת דוד: חלם חזית וידחלנני - חלום ראיתי והפחיד אותי. והרהרין על משכבי וחזני ראשי יבהלונני - והמחשבות בהיותי ישן על משכבי - והוא החלום הבאה מן המחשבה, וראיית ראשי, הבהילו אותי. ואף זה יורה על

דניאל

פרק ד'

והשלכה, כמו (חבקוק ג' 1) "רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם".

מצודת דוד: קרא בחיל - בכח והרמת קול. גודו אילנא וקצצו ענפיהי אתרו עפניה ובדרו אנבה - כרתו האילן וקצצו ענפיו והפילו עליו ופזרו פירותיו. תגוד חיותא מן תחתיהי וצפריא מן ענפיהי - ינודו החיות מתחתיו, והעופות ינודו מן ענפיו.

כ בָּרַם עֵקֶר שְׂרֻשׁוּהִי בְּאַרְעָא שְׁבִקוּ וּבְאַסוּר דִּי־פְרִזְל וּנְחָשׁ בְּדַתְאָא דִּי בְרָא וּבְטַל שְׁמִיָּא יִצְטַבַּע וְעַם־חַיּוֹתָא חִלְקָה בְּעֵשֶׂב אַרְעָא:

מצודת דוד: ברם עקר שרשוהי בארעא שבוקו - אבל עיקר שרשיו הניחו בארץ. ובאסור די פרזל ונחש בדתאא די ברא - ויהיה אסור ומקושר בקשורי ברזל ונחושת בעשב של השדה, לבל יזוז ממקומו. ובטל שמיא יצטבע - יתכבס בטל השמים. ועם חיותא חלקה בעשב ארעא - עם החיות יהיה חלקו בעשב השדה, לאכול בהם חלק כחלק.

כז לִבְבַּה מִן־אַנְשָׂא יִשְׁוֹן וּלְבַב חַיָּה יִתְהַב לָהּ וּשְׁבַעָה עֲדָנִין יִחְלַפּוֹן עֲלוּהִי:

מצודת דוד: לבבה מן אנשא ישוון ולבב חיה יתהב לה ושבעה עדנין יחלפון עלוהי: ויותן לו לבב חיה. ושבעה עדנין יחלפון עלוהי - ושבעה שנים יעברו עליו להיות כן.

כח בְּגִזְרַת עִירִין פִּתְגָמָא וּמַאֲמֵר קִדִּישִׁין שְׂאֵלְתָא עַד־דְּבַרְתָּ דִּי יִנְדְּעוֹן חֲנִיָּא דִּי־שְׁלִיט עֲלָאָה בְּמַלְכוּת אַנְשָׂא וּלְמִן־דִּי יִצְבֵּא יִתְנַוָּה וּשְׁפַל אַנְשִׁים יָקִים עֲלָהּ:

מצודת ציון: שאלתא - הוא ענין גזירה, על שם כי נעשה בשאלת פי ה'. עד דברת - כמו על דברת, ורוצה לומר: בעבור.

מצודת דוד: בגזרת עירין פתגמא - הדבר נגזר בגזירת המלאכים המחריבים, העושים דין המקום. ומאמר קדישין שאלתא - הגזירה היא עשויה במאמר המלאכים הקדושים, והיא היא, וכפל הדבר במילות שונות. עד דברת די ינדעון חניא די שליט עלאה במלכות אנשא ולמן די יצבא יתנווה - בעבור אשר ידעו כל החי אשר העליון מושל במלכות אנשים, ולמי

דניאל

פרק ד'

ד וַחֲזוּי רַאשֵׁי עַל־מִשְׁכְּבֵי חֲזָה הָיִית וְאֵלוּ אֵילָן בְּגוּ אַרְעָא וְרוּמָה שְׂגִיָּא:

מצודת דוד: וחזוי ראשי על משכבי - וזהו מראית ראשי בהיותי שוכב על משכבי. חזה הנית ואלו אילן בגו ארעא ורומה שגיא - רואה הייתי, והנה אילן בתוך הארץ וקומתו מרובה.

ה רְבָה אֵילָנָא וַתִּקַּף וְרוּמָה יִמְטָא לְשִׁמְיָא וַחֲזוּתָהּ לְסוּף כְּלֵי־אַרְעָא:

מצודת דוד: רבה אילנא ותיקף - גדל האילן ונתחזק. ורומה ימטא לשמיא וחזותה לסוף כל ארעא - וקומתו הגיע עד השמים, ומראהו היה נראה לסוף כל הארץ.

ט עֲפִיָּה שְׁפִיר וְאַנְבָּה שְׂגִיָּא וּמְזוֹן לְכֵלֵי־בְּהֵמַת תַּחְתּוּהִי תִטְלַל וְחַיֵּית בְּרָא וּבְעַנְפּוּהִי יְדוּרָן צְפַרֵּי שְׁמִיָּא וּמַנָּה יִתְזַן כְּלֵי־בִשְׂרָא:

מצודת ציון: עפיה - העלין, כמו (תהלים קי"ד יב) "מִבֵּין עֲפָאִים".

מצודת דוד: עפיה שפיר ואנבה שגיא ומזון לכולא בה - העלין שבו היו נאים ויפים, ופירותיו היו מרובים, והיה די בהם לזון ולכלכל את כל הבריות. תחתיהי תטלל חיות ברא ובענפיהי ידורן צפרי שמיא ומנה יתזין כל בשרא - תחתיו חסו בצלו חיית השדה, ובענפיו יקננו עוף השמים, ומפירותיו היו נוזנים כל הבריות.

י חֲזָה חֲנִית בְּחֲזוּי רַאשֵׁי עַל־מִשְׁכְּבֵי וְאֵלוּ עִיר וְקִדִּישׁ מִן־שְׁמִיָּא נָחַת:

מצודת ציון: עיר - מלאך המחריב, והוא מלשון (תהלים קל"ז ז) "עִירוּ עָרוֹ".

מצודת דוד: חזה הנית בחזוי ראשי על משכבי - רואה הייתי במראית ראשי בהיותי ישן על מטתי. ואלו עיר וקדיש מן שמיא נחת - והנה מלאך מחריב והוא קדוש ירד מן השמים.

יא קָרָא בְּחִיל וְכֵן אָמַר גְּדוּ אֵילָנָא וְקַצְצוּ עַנְפּוּהִי אֶתְרוּ עֲפִיָּה וּבְדַרוּ אַנְבָּה תַּגְד חַיּוֹתָא מִן־תַּחְתּוּהִי וּצְפַרֵּיָּא מִן־עַנְפּוּהִי:

מצודת ציון: גודו - כרתו, והוא קרוב מלשון (ישעיה ט"ט) "שְׁקַמִּים גּוֹדְעוּ". אֶתְרוּ - ענינו הפלה

דניאל פרק ד'

אשר יחפוץ יתן אותה. וישפל אנשים יקים עליה - וכאשר ירצה, יעמיד על המלוכה אדם שפל ופחות מן האנשים.

טו דָּנָה חִלְמָא חֲזִית אַנְה מַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר וְאַנְתָּ בַלְטְשַׁאצַּר פִּשְׂרָא | אָמַר כְּלִי-קַבֵּל דִּי | כְּלִי-חַפְיָמִי מַלְכוּתִי לֹא-יִכְלִין פִּשְׂרָא לְהוֹדְעוּתָנִי וְאַנְתָּ כְּהֵל דִּי רוּח־אֱלֹהִין קַדִּישִׁין בְּךָ:

מצודת דוד: דָּנָה חִלְמָא חֲזִית אַנְה מַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר - זאת החלום ראיתי אני המלך נבוכדנצר. וְאַנְתָּ בַלְטְשַׁאצַּר פִּשְׂרָא אָמַר כְּלִי קַבֵּל דִּי כְּלִי חַפְיָמִי מַלְכוּתִי לֹא יִכְלִין פִּשְׂרָא לְהוֹדְעוּתָנִי - ואתה אמור הפתרון, בעבור אשר כל חכמי מלכותי לא יכלו להודיע לי הפתרון. וְאַנְתָּ כְּהֵל דִּי רוּח־אֱלֹהִין קַדִּישִׁין בְּךָ - אבל אתה תוכל, על אשר רוח אלהים קדושים בך.

טז אֲלִין דְּנִיָּאל דִּי-שְׁמָה בַלְטְשַׁאצַּר אֲשֵׁתוּמָם כְּשַׁעָה חֲדָה וְרַעֲיוֹנָהי יִבְהַלְגָה עִנְה מַלְכָּא וְאָמַר בַּלְטְשַׁאצַּר חִלְמָא וּפִשְׂרָא אֵלֵי יִבְהַלְךְ עִנְה בַּלְטְשַׁאצַּר וְאָמַר מְרָאִי חִלְמָא לְשִׁנְאָךְ וּפִשְׂרָה לְעַרְךָ:

מצודת ציון: אֲשֵׁתוּמָם - ענינו תמהון ושתיקה, כמו (יחזקאל ג' טו) "מִשְׁמִים בְּתוֹכְכֶם". לְעַרְךָ - לשונאך, כמו (שמואל"א כ"ח טז) "וַיְהִי עֲרַךְ".

מצודת דוד: אֲשֵׁתוּמָם כְּשַׁעָה חֲדָה וְרַעֲיוֹנָהי יִבְהַלְגָה - עמד מושקת ובתמהון כערך שעה אחת, ומחשבותיו הבהילו אותו. חִלְמָא וּפִשְׂרָא אֵלֵי יִבְהַלְךְ - החלום והפתרון אל יבהילו אותך, וכאומר: הלא לא עליך המה. מְרָאִי חִלְמָא לְשִׁנְאָךְ וּפִשְׂרָה לְעַרְךָ - אדוני, החלום יקיים בשנאך והפתרון באויבך, והוא כפל ענינו במילות שונות.

יז אֵילְנָא דִּי חֲזִיתָ דִּי רַבָּה וְתַקְהָ וְרוּמָה יִמְטָא לְשִׁמְיָא וְחֲזוּתָה לְכָל-אַרְעָא:

מצודת דוד: אֵילְנָא דִּי חֲזִיתָ דִּי רַבָּה וְתַקְהָ - האילן אשר ראית, אשר גדל ונתחזק. וְרוּמָה יִמְטָא לְשִׁמְיָא וְחֲזוּתָה לְכָל-אַרְעָא - וקומתו הגיע עד השמים, ומראהו היה נראה לכל הארץ.

יח וְעַפְיָה שְׁפִיר וְאַנְבָּה שְׁגִיא וּמְזוּן לְכָל-אֵי-תַחְתּוּהִי תְדוּר חֲיִנְתָּ בְּרָא וּבַעֲנַפּוּהִי יִשְׁכַּנְן צְפָרִי שְׁמִיָּא:

דניאל פרק ד'

מצודת דוד: וְעַפְיָה שְׁפִיר וְאַנְבָּה שְׁגִיא וּמְזוּן לְכּוֹלָא בְּה - ועליו היו נאים ויפים ופירותיו מרובים, והיה די בהם לזון כל הבריות. תַּחְתּוּהִי תְדוּר חֲיִנְתָּ בְּרָא וּבַעֲנַפּוּהִי יִשְׁכַּנְן צְפָרִי שְׁמִיָּא - תחתיו היו דרים חית השדה, ובענפיו שכנו עופות השמים.

יט אַנְתָּ-הוּא מַלְכָּא דִּי רַבַּת וְתַקְפָּת וְרַבּוּתָךְ רַבַּת וּמְטָת לְשִׁמְיָא וְשִׁלְטָנְךָ לְסוּף אַרְעָא:

מצודת דוד: אַנְתָּ הוּא מַלְכָּא דִּי רַבַּת וְתַקְפָּת - רוצה לומר: האילן הזה מרמז עליך, כי דמית לו אשר נתגדלת ונתחזקת. וְרַבּוּתָךְ רַבַּת וּמְטָת לְשִׁמְיָא וְשִׁלְטָנְךָ לְסוּף אַרְעָא - גדולתך נתגדל בכל עת והגיע עד השמים, וממשלתך בא עד קצות הארץ.

כ וְדִי חֲזָה מַלְכָּא עִיר וְקַדִּישׁ נַחַת | מִן-שְׁמִיָּא וְאָמַר גְּדוּ אֵילְנָא וְתַבְלוּהִי בְּרָם עַקֵּר שְׂרִשׁוּהִי בְּאַרְעָא שְׁבֹקוּ וּבְאָסוּר דִּי-פְרָזֵל וּנְחַשׁ בְּדַתְאָא דִּי בְּרָא וּבְטַל שְׁמִיָּא יִצְטַבַּע וְעַם-חֲיִנְתָּ בְּרָא חֲלַקָה עַד דִּי-שַׁבְעָה עַדְנִין יִחְלַפּוּן עֲלוּהִי:

מצודת דוד: וְדִי חֲזָה מַלְכָּא עִיר וְקַדִּישׁ נַחַת מִן שְׁמִיָּא - ואשר ראה המלך מלאך מחריב וקדוש ירד מן השמים. בְּרָם עַקֵּר שְׂרִשׁוּהִי בְּאַרְעָא שְׁבֹקוּ וּבְאָסוּר דִּי פְרָזֵל וּנְחַשׁ בְּדַתְאָא דִּי בְּרָא וּבְטַל שְׁמִיָּא יִצְטַבַּע - ואמר: כרתו האילן והשחיתו אותו, אבל עיקר שרשיו הניחו בארץ, ויהיה מאוס ומקושר באסור ברזל ונחושת בעשב של השדה, ובטל השמים יכובס. וְעַם חֲיִנְתָּ בְּרָא חֲלַקָה עַד דִּי שַׁבְעָה עַדְנִין יִחְלַפּוּן עֲלוּהִי - ועם חית השדה יהיה חלקו, עד אשר יעבור עליו שבעה שנים.

כא דָּנָה פִּשְׂרָא מַלְכָּא וּגְזִירַת עֲלָאָה הִיא דִּי מְטָת עַל-מְרָאִי מַלְכָּא:

מצודת דוד: דָּנָה פִּשְׂרָא מַלְכָּא - אתה המלך, הנה זאת היא הפתרון דברים כמשמען, כי כן יבא עליך. וּגְזִירַת עֲלָאָה הִיא דִּי מְטָת עַל מְרָאִי מַלְכָּא - וגזירת העליון היא אשר הגיע על אדוני המלך.

כב וְלֶד טְרַדִּין מִן-אַנְשָׁא וְעַם-חֲיִנְתָּ בְּרָא לְהוֹה מְדַרְךָ וְעַשְׂבָּא כְּתוּרִין | לֶד יִטְעַמּוּן וּמְטַל

דניאל פרק ד'

באגרתו: הנה כל הפתרון הזה הגיע על נבוכדנצר המלך, וכמו שמספר והולך. (ואף שנבוכדנצר עצמו כתבו, לא אמר כמדובר בעדו כי אם כאחר המדבר, וכן דרך המקרא כמו שכתוב (שמואל"א י"ב יא) "וישלח ה' את ירובבעל ואת בןן ואת יפתח ואת שמואל" – עם כי שמואל היה המדבר, לא אמר "ואותי").

כז לקצת נרחין תרי-עשר על-היכל מלכותא די בבבל מהלך הנה:

מצודת דוד: לקצת נרחין תרי עשר על היכל מלכותא די בבבל מהלך הנה - לסוף שנים עשר חודש, על היכל המלך אשר בבבל היה נבוכדנצר הולך ומטייל.

כח ענה מלפא ואמר הלא דא-היא בבבל רבתא דיי-אגה בנייתה לבית מלכו בתקף חסגי וליקר הדרי:

מצודת דוד: ענה מלפא ואמר הלא דא היא בבבל רבתא די אגה בנייתה לבית מלכו - הרים המלך את קולו, והיה משתבח בעצמו ומתייחר, ואמר: הלא זאת היא בבל הגדולה אשר אני בניתי אותה להיות בה בית מלכות. בתקף חסגי וליקר הדרי - והנה בניתי אותה בחוזק כוחי, לא בעזר זולתי, ואף רק לכבוד תפארת בניתי אותה, לא לצורך מה להשגב בה מפני האויב, כי ידי משלה לי.

כט עוד מלתא בפס מלפא קל מן-שמיא נפל לך אמרין נבוכדנצר מלפא מלכותא עדת מנה:

מצודת דוד: עוד מלתא בפס מלפא קל מן שמיא נפל - עוד היה הדבר בפי המלך ולא גמר עדיין דבריו, אז ירד קול מן השמים, ואמר: לך אמרין נבוכדנצר מלפא מלכותא עדת מנה - לך נאמר אתה נבוכדנצר המלך, דע אשר המלוכה עברה וסרה ממך.

דניאל פרק ד'

שמיא לך מצבעין ושבעה עדניו יחלפון עלך עד דיי-תנדע דיי-שליט עלאה במלכות אנשא ולמן-די יצבא יתננה:

מצודת ציון: יטעמון - מלשון טעימה ואכילה.

מצודת דוד: ולך טרדיו מן אנשא ועם חיות ברא להנה מדורף - ואותך יגרשון מן אנשים, ועם חית השדה יהיה מושבך. ועשבא כתורין לך יטעמון ומטל שמיא לך מצבעין - ויאכילו אותך עשב כמו הבקרים, ובטל השמים יכבסו אותך. ושבעה עדניו יחלפון עלך עד די תנדע די שליט עלאה במלכות אנשא ולמן די יצבא יתננה - ושבעה שנים יעברו עליך בגזירה זו, עד אשר תדע אשר העליון מושל במלכות אנשים, ולמי אשר יחפוץ יתן אותה.

ל ודי אמרו למשפך עקר שרשוהי די אילנא מלכותך לך קימא מן-די תנדע די שלטן שמיא:

מצודת דוד: ודי אמרו למשפך עקר שרשוהי די אילנא - ואשר נאמר להניח עיקר שרשיו של האילן. מלכותך לך קימא מן די תנדע די שלטן שמיא - הדבר הזה יורה וירמז שהמלכות יתקיים לך, ותשוב למלוך מן העת אשר תכיר ותדע אשר מושל היושב בשמים.

מ להו מלפא מלכי ישפר עלך וחסאך בצדקה פרוק ועויתך במתו עגיו הו תהנה ארקה לשלומך:

מצודת ציון: מלפי - עצתי, כמו (נחמיה ה' ז) "וימלך לפי עלי".

מצודת דוד: להו מלפא מלכי ישפר עלך וחסאך בצדקה פרוק ועויתך במתו עגיו - כאומר: אין לך מנוס מן הגזירה ההיא, רק אתה המלך עצתי תהיה נאה ויפה עליך ועשה זאת: פדה חטאך בצדקה, ועונך בחנינת עניים, והוא כפל ענין במילות שונות. הו תהנה ארקה לשלומך - הנה בזה תהיה אריכת זמן להשלוח אשר אתה בה, ויקוים הדבר באחרית הימים.

נ פלא מטא על-נבוכדנצר מלפא:

מצודת דוד: פולא מטא על נבוכדנצר מלפא - גם זה מדברי האגרת עד סוף הענין, ואמר